

Сортовивчення та насінництво

УДК 347.77.028:631.526.32:339.13.001.25 (477)

О.В. ЗАХАРЧУК

ННЦ „Інститут аграрної економіки”, Україна

СУЧАСНА КОНЦЕПЦІЯ РОЗВИТКУ НАСІННИЦТВА В УКРАЇНІ

У країнах ЄС щорічно виробляється більше 200 млн тонн зернових, з якого 3,5% або близько 6–7 млн тонн використовується як посівний матеріал. В Україні, в результаті меншого урожаю і вищих норм висіву, кількість насіння зернових, що використовується для посіву являється майже двічі вищою, ніж в ЄС і складає більш ніж 5% або близько 3 млн тонн. Тому теоретично можна припустити, що розмір ринку насіння зернових в Україні відповідає 1/2 ринку ЄС. Але практично це не так, в основному через значне використання господарствами власного посівного матеріалу. Особливо це стосується малих та середніх господарств, де використовується тільки несертифіковане насіння. Це при тому, що продаж сертифікованого посівного матеріалу пшениці у деяких країнах ЄС сягає 75–90% (Данія, Нідерланди), середнє використання в Європі сертифікованого посівного матеріалу складає близько 50%.

Сертифікований посівний матеріал – це нові сорти рослин, які мають не лише кращу якість, але також і підвищену стійкість до хвороб і змін клімату. Підводячи підсумки виробництва і продажу насіння зернових культур в Україні, можна відмітити, що, незважаючи на значні поліпшення на вітчизняному ринку насіння, наша держава ще далеко від інших європейських країн щодо забезпечення виробничих посівів якісним сертифікованим насінням вищих категорій. Це украй тривожне явище, із-за якого втрачає найбільше вітчизняне сільське господарство, знижуючи свою конкурентоспроможність на європейському

ринку. Тому вважаємо, тільки використовуючи високоякісний сертифікований посівний матеріал, в Україні є шанс конкурувати на глобальному продовольчому ринку поряд з країнами Європейського Союзу.

Останні зміни вже прийняті в грудні 2015 року до законів України „Про насіння і садивний матеріал” та „Про охорону прав на сорти рослин” надають можливість реально упорядкувати функції відповідних органів у сфері насінництва й розсадництва, удосконалюють систему сертифікації насіння і садивного матеріалу, спрощують умови реєстрації виробників насіння та садивного матеріалу, надають визначати посівні якості насіння і садивного матеріалу акредитованими органами оцінки відповідності будь-якої форми власності, а також уточнювати порядок та умови видачі підтвердження на ввезення в Україну й вивезення зразків насіння для селекційних, дослідних робіт і експонування.

На наш погляд запропоновані зміни в чинне законодавство покликані захистити виробників від можливих ризиків і втрат, які можуть мати місце після вступу в силу Угоди про асоціацію України і Євросоюзу в результаті посилення конкуренції на внутрішньому ринку з боку європейських компаній, зниження ввізного мита на сільськогосподарську продукцію з ЄС і здійснення необхідних фінансових витрат для переходу на стандарти ЄС. Зміни в законодавстві також створять передумови для полегшення виходу вітчизняних експортерів насіння і посадочного матеріалу на європейський і міжнародні ринки, сприятимуть залученню довгострокових зовнішніх інвестицій в насінневу галузь України.

В Україні, по суті, була зруйнована система насінництва, доведена до критичного стану матеріально-технічна база вітчизняної селекції, закриті або зруйновані, за рідким виключенням, насінневі заводи; ринок насіння деформовано, товаровиробнику часто пропонують фальсифікат під певною назвою сорту, що і викликало експансію іноземних сортів цукрових буряків, кукурудзи, соняшнику, низки овочевих культур на території нашої держави. Вітчизняні селекція, насінництво та деякою мірою переробна галузь вимагають глибокого реформування на базі досягнень як світової, так і вітчизняної науки та техніки.

Об’єктивна реальність та аналіз накопиченого досвіду ще раз підтверджує, що урегулювання проблем, пов’язаних з функціонуванням ринку сортів і насіння за своїми масштабами впливу на подальший розвиток агропромислового комплексу нашої держави, важко переоцінити. Виходячи з позицій України в Світовій організації торгівлі та майбутнього членства у Європейському Союзі, вважаємо за необхідне:

- здійснити подальші заходи щодо приєднання України до Схем сортової сертифікації насіння, яке призначено до міжнародної торгівлі для груп таких культур, як трави, бобові, хрестоцвітні, олійні і прядивні;

- встановити державне замовлення на створення нових сортів рослин вітчизняної селекції, фінансування державної експертизи сортів рослин та державних програм підтримки насінництва;

- розробити чіткий механізм отримання роялтих платежів на основі реального відображення використання вартості насіння і садивного матеріалу, використовуючи ліцензійні та субліцензійні угоди й їх реєстрацію незалежним органом обліку, нагляду та контролю.

Вирішення цих проблем надасть можливість налагодження міжнародної співпраці України у сфері охорони прав на сорти рослин та комерційного обігу насіння і садивного матеріалу.

УДК 633.1:631.53.011.01

В.М. СОКОЛОВ, В.В. ВИШНЕВСЬКИЙ
Селекційно-генетичний інститут – Національний центр насіннізнавства та сортовивчення, Україна

НАУКОВІ ПІДХОДИ В НАСІННИЦТВІ – ЗАПОРУКА ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАСІННЯ

В останні роки у вітчизняному насінництві відбуваються значні зміни, пов'язані з поступовою інтеграцією України у світову насінневу спільноту. А оскільки озима пшениця залишається основною продовольчою культурою як у світі, так і в нашій країні, перед виробниками насіння ставиться відповідальне завдання – доведення його посівних кондицій до міжнародного рівня.

Без наукового підходу вирішити це завдання неможливо. На сьогоднішньому етапі актуальними залишаються дослідження з удосконалення окремих елементів насінницької технології та методів контролю якості насіння, які передбачають:

- вивчення мінливості показників продуктивності культури та якості продукції від застосування різних засобів покращення насіння, інтегрованого захисту насіння та насінницьких посівів від шкідливих організмів, впровадження ефективних агротехнічних прийомів та інших інноваційних заходів.

- вивчення передового вітчизняного та зарубіжного досвіду ведення насінництва, здійснення сертифікації насіння на основі ефективних методів контролювання його якості, удосконалення чинних та розроблення нових НД, що регламентують насінництво.